



Les pràctiques restauratives

“Resoldre un conflicte té molt a veure amb canviar una narrativa i donar-li una forma que l'altre pugui escoltar”¹.

1. Quan aplicar aquesta eina

Les pràctiques restauratives poden ser útils, sobretot:

- Per generar cohesió d'equip i construir comunitat, així com per regular el funcionament del grup, a través de les activitats de cercle.
- Per afrontar situacions de conflicte lleu i greu.

Les estratègies aportades per les pràctiques restauratives ens poden ser d'ajuda en qualsevol situació de conflicte, si les tenim incorporades de forma estructural a la nostra institució o servei.

2. En què consisteix?

Les **pràctiques restauratives** són un seguit de pràctiques metodològicament estructurades adreçades a donar respostes reparadores als conflictes que sorgeixen en una comunitat. Aquestes tenen una característica que les fa un recurs especialment valuós: busquen la transformació del conflicte a partir de la **participació de tota la comunitat afectada** per aquest. És una eina molt valuosa en cas de conflictes greus, ja que vetlla per la restauració reparadora dels danys o perjudicis que hagi pogut ocasionar el conflicte tan en la víctima com en la resta de persones que se'n sentin afectades.

Les pràctiques restauratives més habituals són: el temps de cercle, les trobades víctimes-ofensors, les reunions restauratives o els cercles restauratius.

Aquestes pràctiques parteixen d'experiències restauratives en justícia juvenil a Canadà i Estats Units, i d'experiències sorgides a Nova Zelanda, a partir de la integració de les pràctiques ancestrals maoris de resolució comunitària dels conflictes a pràctiques de justícia restaurativa aplicades per la policia. Tanmateix, tal com diu Howard Zehr: “La justícia restaurativa i les seves pràctiques no són noves, els seus antecedents són molt més amplis i les arrels molt més profundes, sorgeixen de moviments anteriors i de diverses tradicions religioses i culturals”.

Tradicionalment, la majoria de polítiques de justícia o d'estratègies disciplinàries², parteixen de càstigs i sancions com a procediments per modificar comportaments no desitjats. Tanmateix i paradoxalment, no només no modifiquen conductes, sinó que no ajuden ni a la persona ofensora, ni a la víctima, ni a la comunitat, pel que és important qüestionar-se'n el sentit i buscar alternatives.

1. Autoria desconeguda.

2. Ens referim a marcs disciplinaris en institucions diverses (escoles, empreses, associacions, administracions, etc.)

Críteris i conseqüències de càstig i sancions	Críteris i conseqüències de les pràctiques restauratives
. Utilitza el dolor com a mecanisme per generar reflexió i promoure canvis de comportament. Contràriament, el dolor no promou compromís reparador ni de canvi sinó el sentiment de venjança i ressentiment.	. No confon les persones afectades amb el problema que les confronta. Busca solucionar el problema des del respecte a totes les persones.
. Les conseqüències estan desvinculades del fet ofensor, per tant desresponsabilitza qui l'ha perpetrat.	. Es fonamenta en assumir les conseqüències dels fets i respondre per ells. És a dir, fomenta la responsabilitat i la reparació dels danys.
. No fomenta l'empatia.	. Posa èmfasis en la reparació dels danys emocionals i morals a través dels valors de responsabilitat, honestedat i respecte.
. La víctima no pren part en el procés, i per això no se sent ni reconeguda ni amb oportunitat d'expressar-se. La reparació del dany no és possible.	. Té molt en compte restaurar la víctima.
. No s'atén la relació víctima-ofensor amb mirada de futur.	. Facilita la restauració de relacions en tensió. . Redueix la probabilitat de reincidència de l'ofensor.
. No s'atenen les preocupacions ni interessos de la comunitat.	. Busca la reintegració, tan de víctima com d'ofensor, a la comunitat. . Vetlla per preservar i enfortir el sentiment de pertinença a la comunitat.
. Va associat a perpetuar la cultura de la violència i els valors que la sustenten.	. Incrementa la implicació en al transformació del conflicte de tots els afectats. . Respon a valors i estratègies promotors de cultura de pau.

Des d'una perspectiva de cultura de pau és important tenir cura, tan de les víctimes, com dels perpetradors, com de la comunitat. Per garantir això, cal optar per solucions que:

- **Evitin i no perpetuïn situacions de violència** (ni directa, ni estructural ni cultural)
- **Resolguin el problema** central del conflicte, i per tant que reparin els danys ocasionats.
- **Restaurin les relacions** afectades pel conflicte, i reforcin així la xarxa de relacions subjacents que garanteixen la capacitat de transformació de conflictes de la comunitat. Aconseguir restaurar relacions implica d'una banda, restituir a la víctima, i de l'altra, reintegrar l'infractor.

Sembla evident, doncs, que aquestes solucions passen per la participació directa, activa i efectiva de víctima i ofensor. Qui millor pot fer l'acompanyament afectiu i metodològic a aquestes persones és la pròpia comunitat, responsable d'ella mateixa i implicada indirectament en les conseqüències del conflicte. Per tant, el més efectiu és que la pròpia comunitat es comprometi a capacitar-se per garantir processos restauratius.

Per això les pràctiques restauratives, inicialment creades com a mecanismes de justícia restaurativa

per donar resposta a conflictes greus, arriben a la conclusió que per prevenir conflictes és indispensable crear mecanismes per tenir cura de la comunitat i enfortir els vincles relacionals en el seu si.

La cura de la comunitat

Construir una comunitat sense violència requereix crear activament les condicions perquè això passi. Les persones impulsores de pràctiques restauratives s'adonen d'aquesta realitat i en prenen consciència impulsant estratègies adreçades explícitament a construir comunitat a través de millorar la convivència i reforçar els vincles afectius. En aquest punt les pràctiques restauratives esdevenen eines de provenció.

Les estratègies restauratives per construir comunitat s'adrecen a aconseguir:

- La comunicació efectiva i afectiva.
- El reconeixement mutu entre totes les persones pertanyents a la comunitat.
- Horitzontalitat en la comunicació i presa de decisions.
- Generar condicions de confiança i seguretat per poder expressar-se amb transparència i honestedat.
- Crear condicions de cooperació per poder resoldre conjuntament els reptes plantejats pels conflictes.

Els principals mecanismes aplicats per les pràctiques restauratives són:

- **Cultivar la comunicació no violenta** perquè totes les persones disposin d'aquestes habilitats i esdevingui un codi comú, una pauta de funcionament de la comunitat.

Com diu Vicent Rullan: “• Volem dir el que necessitem de l'altre sense trencar el vincle amb ell/a.

- Volem ser persones assertives: dir-li el que volem sense passivitat ni agressivitat.
- Volem demanar responsabilitat a l'altre i alhora donar-li suport tot dient-li com ens sentim i què volem que faci.”

- **Crear estructura de cercle** en qualsevol trobada de grup, ja sigui per compartir un moment de joc, per promoure el coneixement mutu, debatre i/o decidir qualsevol tema o abordar qualsevol conflicte. El cercle genera una estructura horitzontal i de reconeixement mutu amb molt poder.

Cercles de diàleg³ “En un cercle de diàleg tothom s'asseu en cercle i se segueixen les normes bàsiques que explica la persona facilitadora: hi ha un objecte que va passant entre els participants, només parla qui té l'objecte, la resta escolta amb respecte i espera el seu torn. Si algú no vol parlar quan li arriba l'objecte no cal que ho faci, al final del cercle se li dóna una segona oportunitat.

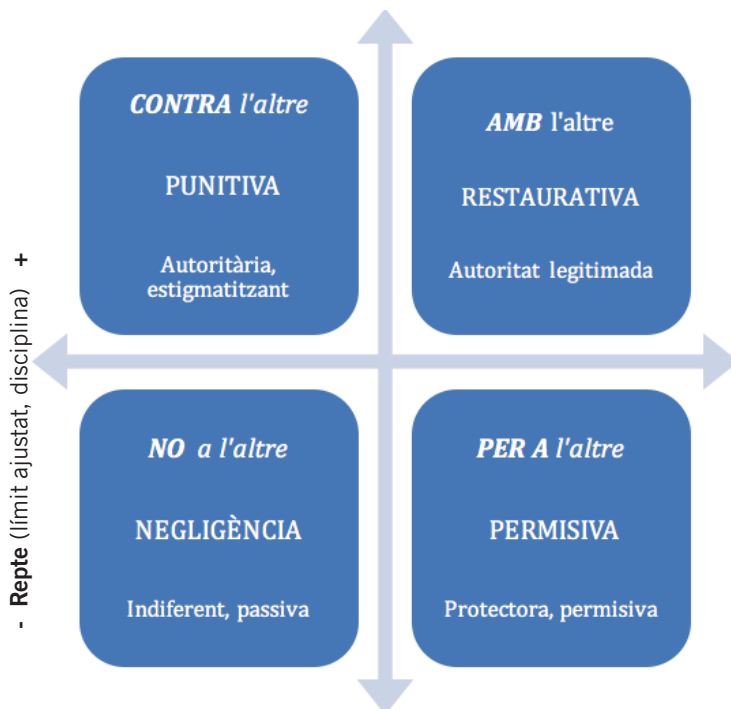
Podem fer diferents cercles de diàlegs segons quin sigui l'objectiu. Així, per exemple:

- En iniciar i/o tancar la trobada: Com estàs avui? Com te'n vas?
- Per fer cohesió de grup (coneixement, expressió de sentiments). Què has fet aquest cap de setmana? Com et sents? Què t'agradaria que féssim junts?
- Per establir normes de funcionament. Quines coses afavoreixen que funcionem millor en això concret?
- Per treballar proactivament: Com volem que sigui fer aquesta tasca?
- Per proposar fites: Què ens proposem aquesta setmana perquè les coses vagin millor?
- Per gestionar petits conflictes: Què ha passat? Què estaves pensant en aquell moment?”⁴

3. També anomenat Temps de Cercle, depenent de l'autor.

4. Adaptat de *Pràctiques restauratives. Cercles de diàleg* (Departament Ensenyament, Protocol Assetjament, arxiu 13)

- Promoure una disciplina intel·ligent tal i com planteja la “Finestra de la disciplina social” següent:



- Suport (encoratjament) +

Adaptat de Finestra de la disciplina social (Ted Wachtel, IIRP)

3. Recursos addicionals

- WACHTEL, TED (2015) *Definindo qué es restaurativo*. IIRP
- Departament Ensenyament, protocol d'odi i discriminació. *Pràctiques restauratives. Els cercles restauratius*
- *Associació de justícia i pràctiques restauratives*
- <http://www.iirp.edu/>

4. Eina

Les preguntes restauratives són una eina de gran ajuda per acompanyar les persones implicades en la transformació d'un conflicte en què estan immerses. Es poden utilitzar principalment en dos formats:

- En cercles restauratius formals organitzats per abordar conflictes greus.
- En converses informals amb les persones afectades per conflictes lleus, ja sigui individualment, en reunió en petit comitè o en diàleg en cercle amb tot el grup.

Les preguntes busquen **generar comprensió mútua, fomentar la responsabilitat personal i arribar a acords** i habitualment es realitzen en l'ordre de seqüència següent:

